

RAHİP PAİSİOS AYNARÖZ

BÖLÜM 3

HAYATIN DAHA DERİN ANLAMINI

Ahretteki hayat için hazırlanalım

— Rahibim, bir genç delikanlı, yakışıklı olmadığı için intihar edeceğini ve bunun da sorumlusu anne babasının olduğunu bildiren bir not bırakıp kayboldu.

— İnsanlar, hayatın daha derin anlamını kavramamışlardır. Ahrete inanmıyorlar. Bütün sıkıntı oradan kaynaklanıyor. «Diyor ki, ben haksızlığa uğramışımdır, diğerleri sevindikleri halde ben sevinmiyorum». Ellerinde olanlarla memnun değiller, araya egoizm de giriyor ve böylece sıkıntı çekiyorlar. Allah bütün insanları seviyor. Her insana, kendisine faydalı olacak olan şeyleri verdi, bu ya boyu, ya yiğitliği veya da yakışıklılığı vb., artık kendisine ne faydalı olacaksa. Eğer onu değerlendirirse, kurtulur. Fakat insanlar sıkıntı çekiyorlar. «Neden ben böyle olayım, diğeri ise öyledir?» Sende bunlar var, diğesinde başka şeyler var. Aynaroz'da münzevi olan, İsa Mesih için divane bir Romanyalı, böyle düşüncelere sahip olan birine dedi ki: «Bir kurbağa, mandayı görüp dedi: "Ben de manda olmak istiyorum". Kurbağa şişti-şişti ve sonunda patladı. Allah, bunu kurbağa yarattı, diğeri de manda. Kurbağa manda olmağa kalktı ve sonunda patladı!». Yaratıcı kimi nasıl yarattıysa öyle herkes sevinsin.

İnsanın Allah'a ve ebedi olan ahret hayatına inanması için kendisine yardım edildiğinde - yani hayatın daha derin anlamını kavrayacak olursa - ve tövbe ederse, hayatını değiştirirse, işte o zaman, Allah'ın inayetiyle ilâhî teselli hemen gelir, onu değiştirir ve onun bütün irsî kusurlarını kovar. Tövbe eden birçok insan, onurlarıyla alçakgönüllü olarak mücadele verdiler, sevildiler, Aziz de oldular, şimdi de kendilerine huşu ile secde ediyor ve onların yaşlılık imtiyazlarını istiyoruz, oysa daha önce onların kalıtsal ihtirasları da vardı. Örneğin, Osios Muisis o Ethiops, irsî kötülüğü olan en kanlı bir soyguncu olduğu halde, Allah'a inandığı andan itibaren, tövbe etti,

inzivaya çekildi, bütün ihtirasları kaçı, Allah'ın lütfu onu ziyaret etti ve peygamber olma istidadına ulaştı. Hassasiyette Megas Arsenios'u¹ bile geçti, ki o Roma'nın en asil ailelerinden olup, irsî erdemlerle dolu ve büyük bir kültüre sahipti.

— Rahibim, yani tam olarak bu hayatın anlamı hangisidir?

— Hangisi mi? Vatanımıza hazırlanalım, gökyüzündeki Cennete. Her şeyin başı, hayatın bu daha derin anlamını insanın kavrayabilmesidir ki o da ruhun kurtuluşudur. Bir insan Allah'a ve ahrete inandığında, o zaman anlıyor ki bu dünya fanidir ve pasaportunu ahrete hazırlıyor. Hepimizin kaçacağını unutuyoruz. Burada kök salmayacağız. Bu hayat, iyi yaşamamız için değildir. Ahrete gidebilmek için, burada imtihan olmak içindir. Onun içindir ki, bizim gayemiz, burada hazırlık yapmak ve Allah bizi çağırdığı zaman vicdan rahatlığıyla O'nun yanına uçarak gitmek olmalıdır. İsa Mesih beş ekmeği kutsallaştırıp binlerce kişiyi doyurduğu zaman, o vakit insanlar dediler ki: «Bu, kral için en uygundur!». Beş ekmeğe iki balığı yediler ve sevinip coştular. İsa Mesih ise onlara, bu yiyecek için ilgilenmemelerini söyledi. Çünkü biz burada kalmayacağız². Bu hayatta, Allah'ın istediklerini acaba yapıyor mu diye herkes deniyor.

— Rahibim, Allah'ın istediğini, insanın yapması için aklında neyi hep bulundurması gerek?

— Aklını Allah'ta bulundurmasıdır. Bu dünyaya niçin geldiğimizi düşünmesi lâzımdır. Buraya, her şeyi yapıp burada rahat çekmek için gelmedik. Ahrete hazırlanmak için geldik buraya. Öyleyse, aklımız sürekli orada olmalı ve bizi de oraya götürmek için yardımcı olacak şeyleri düşünmeliyiz. Bir insan, hayatın manevi anlamını dürüst bir bakış ve dürüst bir mücadeleyle anlar. Manevi hayat, yiğitliktir, manevi eğlencedir. Eğlencenin ne olduğunu biliyor musunuz? Keşişliğin daha derin anlamını, manevi asaleti, babalık hassasiyetini tutasınız. Hayatın daha derin - keşişliğin değil de hayatın - anlamını kavramak, bütün insanlara borçtur. Eğer bunu yapsalardı, o vakit hiç erdemsizlik, mırıldanma vb. şeyler olmayacaktı. Madem ki ilâhî karşılık var, öyleyse, oraya birkaç frank nasıl çıkaralım diye bakmamız gerek, burada haysiyetimizi ve insanlar tarafından sayılmamıza değil. İnsan kendisini gerçek hayata koyduğunda, her şeyden zevk alır ve sevinir. Yaşadığı için sevinir ve öleceği için de sevinir. Hayatına bıktığı için değil de, İsa Mesih'in yanına gideceği için sevinmektedir.

— Rahibim, Allah'ın izin verdikleri şeylere karşı tepki göstermediği için mi sevinir?

— Sevinir, çünkü bu hayatın geçici olduğu, oysa öbür hayatın kalıcı olduğunu görür. Hayatına bıkmadı da, düşünüyor, «Ne yapacağız,

¹ Katolik papazı Arsenios o Megas (354-447) Roma kökenliydi. Bilgelik ve fazilette büyüktü. Kendisine «Kralların babası» deniliyordu. Çünkü imparator Theodosios, iki çocuğunun tahsilini kendisine vermişti. 394 tarihinde aldığı ilâhî bir bilgi ile Mısır çölüne hareket etti. Saraylarda yaşamışlığı olduğu halde, kendisi bir keşiş olarak büyük sertliği ve meşakkate alışmışlığıyla ün yapmıştı.

² Bak, İoannis, 6,5.

gitmeyecek miyiz?» ve orası için hazırlanıyor. Çünkü onun gideceği yerin orası ve hayatın da anlamının bu olduğunu anlıyor.

Evet, sosyal danışmanlar iyilikle doludurlar, zavallılar koşuşturuyorlar, diğerleri için koşmaktan ölüyorlar. Psikoloji okuyorlar, fakat yardım etmeğe gittikleri yolla, bazı durumlarda duruyorlar. Örneğin, bir ayağı olan birine yardım etmeğe gider ve o kişi de ona diyor: «Sen bana, iki ayaklı olarak “günaydın” diyorsun. Fakat ben ise sana bir ayakla». Ona ne cevap versin? Psikoloji ile ona nasıl yardım etsin? Eğer bu insana, hayatın daha derin anlamını kavramasında kendisine yardım edilmezse, ona hiçbir şekilde yardım edilemez. Allah'ın ona verdiği bu sakatlığı için anlayış gösterip mırıldanmazsa, ahrette birikmiş ahret maaşı alacaktır ve sevinecektir. Ve dahi başkaları dört ayakla bile yürüselerdi, o da deseydi: «Allah'ım, ben bir ayakla yürüdüğüm için sana şükrediyorum». Fakat, manen olaya bakmayanlar, hastaları teselli etmeğe gidiyorlar ama ne diyeceklerini bilemiyorlar. Örneğin, bir sosyal danışman, otuz beş yaşında ve üç çocuklu kanserli bir kadını teselli etmeğe gider. Ona ne desin ki? Bu anne, hayatın daha derin anlamını kavramakta kendisine yardım edilmezse, bu anne umutsuzlaşır, çünkü çocuklarının ne olacağını düşünüyor da ondan. Eğer daha üstün, manen daha derin bir şeyi anlamazsa, o zaman o annenin umutsuzluğu, sosyal danışmanda da vardır. İlk önce, kendisinde daha derin bir tavır takınma hasıl olmazsa, diğerine ilâhî tesellinin gelişinde, doğru olarak yardımda bulunamaz. Böylece o zavallılar, hem bedenen yoruluyorlar ve hem de sıkılıyorlar, çünkü olumlu yönde yardımda bulunamıyorlar. Yani, iki kat yoruluyorlar.

İyiliği, bir ihtiyaç olarak hissedelim

İnsan, iyiliği bir ihtiyaç olarak hissetmelidir, yoksa kendisi sıkıntılı bir duruma düşer. Ve dahi, bazıları iyiliği bir ihtiyaç olarak anlamakta güçlük çektiklerini diyemeyiz. Ben bunu haklı gösteremem. Beş yaşındaki küçük bir çocuk bile, iyiliği bir ihtiyaç olarak hissedebilir. Diyelim ki küçük bir çocuğun ateşi vardır. Anne babası doktoru getirirler ve doktor da kendilerine, «Çocuğu sağlam tutun» der ve derhal çocuğa iğneyi yapar. Sonra da çocuk, doktoru görür görmez ağlamağa başlar ve kaçır. Oysa çocuğa daha baştan deselerdi: «Bak, sen hastasın, ateşin var ve ne okula gidebileceksin ne de oynayabileceksin. Oysa diğer çocuklar oynuyorlar. Fakat, doktorun seni hafifçe çimdirmesine izin verirsen, ateşin düşecek ve sonra sen de gidip oynayabileceksin». O vakit, çocuk hemen gözlerini kapayacak ve elini kendisi uzatacak. Demek istiyorum ki, o küçük bir çocuk, iyiliği bir ihtiyaç olarak hissedebiliyorsa, yetişkin kişi acaba ne kadar hissedecektir.

Bir insan, doğruyu anladığı andan itibaren, iş bitmiştir. Diyelim ki size desem: «Sizi pencereden aşağı atacağım». Bunun ne anlama geldiğini biliyorsunuz. Akli tam olmayan biri bile, pencereden yukarıdan düşecek olursa, ayağının kırılacağını anlar. Hangi şeyin uçurum ve hangi şeyin düz

olduğunu anlıyor, hangi şey iyi ve hangi şey de kötüdür. Yetişkin bir kişi, Hıristiyanlık kurucularının yazdıklarını ve İncil okumuşsa, hangi şeyin doğru olduğunu anlar. Oradan öte, düşmenin çevrilmesi gerek. Fakat, çok kere bazı insanlara: «Ne diye bunu yapıyorsun, bunun doğru olmadığını anlamıyor musun?» dediğin zaman, onlar da başlıyorlar: «İşte, maalesef ben böyleyim, neye böyle olayım, önceleri de ben böyleydim». «Daha önceleri neydin onu bırak. Şimdi sana diyorum ya, düzelmen için ne yapıyorsun?» Eğer akli ermiyorsa, o da başka bir şey. Ancak, sadece küçük çocuk kömürü şeker yerine tutacaktır, çünkü onun akli ermiyor.

— Rahibim, sizin anneniz bu kadar hassas ve de sizi sevdiği halde, ilk çocukluk yıllarından itibaren size bu sıkı terbiyeyi nasıl verdi?

— Hayatın daha derin anlamını kavrayabilmesi ve doğru yönde sevinebilmesi için, insana küçük yaştan itibaren yardım edilebilir. Ben küçük yaşta olduğum zamanlarda, çocukları koşuda geçiyordum. Onlar, benim koşmama izin vermeyip beni kovuyorlardı. Bana «muhacir çocuğu» diyorlardı. Sonra da ben anneme ağlayarak gidiyordum. «Neyin var da ağlıyorsun?», o bana diyordu. Ben de kendisine, «Koşmam için beni bırakmıyorlar», diyordum. «Koşmak mı istiyorsun? İşte avlu, koş. Neden orada koşmak istiyorsun? Orada seni görüp sana aferin demeleri için mi? Bunda gurur vardır». Başka bir seferinde de, topla oynamak istiyordum, fakat çocuklar beni bırakmıyorlardı. Yine ağlayarak anneme gidiyordum. «Ne oldu, yine niye ağlıyorsun?» diye bana soruyordu. Ben de kendisine, «Çocuklar, topla oynamama izin vermiyorlar!» «Büyük avlumuz var, topun var, oyna burada. Başkalarının seni görmesini ve seninle gurur duymasını mı istersin? Bunda gurur var». O vakit ben düşündüm: «Annem haklıdır» dedim. Böylece yavaş-yavaş, insanlar önünde ne koşmamı ne de top oynamamı istiyordu. Ben de, bunun içinde gurur olduğunu anladım ve dedim ki: «Gerçekten de, ne boş şeyler bunlar! Hakkı var». Sonra da, onların top oynayıp büyüklenmeleri ve koşmalarını gördüğümde bana o derece dokunmuyordu. Ben onlara güler ve derdim ki, «Ne yapıyorlar?», oysa ben küçük çocuktum, ilkokul üçüncü sınıfa gidiyordum. Sonra ben normal bir hayat yaşıyordum. Böylece de şimdi, bana deseler: «Neyi tercih edersin, Ağustos ayında, Athos dağına yalın ayakla pırnal yaprakları arasında çıkmayı mı, yoksa, bir törene gidip sana şeref hırkasını giymeyi vb. mi?». Ben bu durumda, yalın ayak olarak Athos dağına çıkmayı tercih ederim diyeceğim. Alçak gönüllülükten değil, beni bu şey rahatlatığı için.

İçlerinde kibir olan insanlar, küçük yaşta olduklarında, kendilerine evden yardım edilmemiştir. Sosyetik dünya görüşü insana acı çektiriyor. Buna dikkat edilmez ve anne baba da çocuklara küçük yaşlarda yardım etmezlerse, işte o zaman, bu, bir vaziyet halini alıyor. Bir çocuğun, umutsuzluğa kapılmaması için, onu az miktarda övmek başka şey, onun egoizmini şişirmek başka şey. Örneğin, bir şiir söyledi, fakat onu güzel söyleyemediği için ümitsizliğe düştü. O vakit annesi ona diyecek: «Eh, onu iyi okudun». Eğer şiiri iyi okursa ve annesi de, diğer insanların önünde, «Bravo, sen diğer bütün çocuklardan en güzel söyledin!», işte o kötü bir şeydir. Böylece de, anne baba, çocuklarda

kibri geliştiriyorlar. Veya da, örneğin, çocuk, okulda bir yaramazlık yapar, öğretmeni de onu azarlar. Sonra da çocuk, evine gidip anne babasına der: «Öğretmenim beni haksız yere azarladı». Anne veya baba çocuğu destekleyerek, ve de onun önünde, «Gösteririm ben o öğretmene, benim çocuğum...», derse, o zaman bu yaptığının iyi olduğunu sayar ve sonuç olarak da boş şeylerden acı çeker. Bütün olay, çocuğun, evinden bazı şeyleri anlamasıdır. İnsan, eğer hayatın daha derin anlamını kavrayacak olursa, işte o zaman her şey iyi gider. Başka türlü, yeryüzündekilerle memnuniyet duyar ve insanların aferinleriyle – ki onlar aslında rahatlatmıyor - ve yeryüzü insanı olarak kalır.

İnsanlara tövbede yardımcı olalım

– Rahibim, insanlara bugün en fazla ne yardım edebilir?

– Bugün, eğer tövbe insanlara öğretilseydi, sadece bu yardımcı olabilecekti. Yardım alabilmemiz için, mümkün merteye, tövbenin önemini belirten Azizlerin hayatlarını okumamız lâzımdır. Allah'tan tövbekârlık istememiz, aydınlık istememiz demektir. Tövbekârlık isteyip de daha fazla pişmanlık gösterdiğimizde, tabii ki gururumuz daha fazla kırılacak ve işte o vakit, ilâhi lütuf ve ilâhî aydınlık daha fazla gelecektir. İnsan, tövbe içerisinde bulunduğu zaman, Allah'ın bağışlamasını elde eder. Her şeye rağmen yine de insanlar iyidirler. Görüyorsun ya, insanların çoğu ne günah çıkarıyor ne de kiliseye gidiyorlar, büyük bilmezlikleri var ve diğer taraftan da bana gelip benden yardım diliyorlar. Bunun içinde bir şey var.

– Rahibim, zorluklar, insanların Allah'a yaklaşmaları için vesile mi olurlar acaba?

– İyi niyetli olanlar, zorluklardan yardım alıyor ve faydalanıyorlar. Kimlerin iyi isteği, arzusu yoksa, onlar Allah'la kavga ederler, küfür ederler vb. Kötü olan şey, onların, «tövbe!» dememeleridir. Onlar çile çekiyorlar. İnsanlar üzerinde, şeytanın büyük hakimiyeti vardır. Ona birçok hak verdik. İnsan bugün ne hale gelmiş! Kötü olan da, ilâhî müdahaleyi önlüyor oluşudur. Çünkü onda tövbe yoktur. Eğer tövbe olsaydı, işler rayına oturacaklardı. Fırtınalar-fırtınalar geçireceğiz! Allah ıslah eylesin! Bütün insanlar için, hani bilerek bile kiliseye zarar veren ve kendilerini iyileştirme fikrinde olmayan insanlar için de tövbe edelim, Allah onlara pişmanlık versin ve sonra onların canlarını alsın.

Allah'ın nimetlerine kavuşmak için, insanlara, pişmanlık göstermelerinde yapabildiğimiz kadar yardım etmeliyiz. Tövbe ile günah çıkarmak, bugün lâzım olan budur. Şeytan, haklarını kaybedebilmesi ve dıştan gelen şeytanî etkilerin kesilmesi için, ben, sürekli olarak, tövbe ile günah çıkarmayı öneriyorum. İnsanlar, tövbe etmeleri ve anlamaları için, sarsılmaları gerek. Örneğin, birileri, günah çıkarma olayında zina yaptığını söylüyor. Günah çıkaran papaz onun günahını affediyor. Ona bir ibadet de gösteriyor ve daha

fazla da ileri gitmiyor. Kötülük sadece onun zina yapmasında değil, bu yaptığı ile, iki ailenin dağılmasına sebep olduğunu, cinayet işlediğini anlamasında, günah çıkarıcı papazın yardımcı olması gerek. Fakat, bazı günah çıkarıcı papazlar, daha ilerisini incelemeyip insanların düşüncelerine vesile olmuyorlar.

— Rahibim, bazı iyi insanlar da var, fakat bunlar muntazaman kiliseye gitmezler ve dinsel sırlı hayatları da yoktur.

— Bazen, herhangi bir insan, sık olarak kiliseye gitmeyebilir. Ancak, içinde Allah'a saygısı olur, iyiliği olur ve böylece de Allah onda yer bulup kendisinde yaşar. Bu insanlarda bir de dinsel sırlı hayat olsaydı, bunlar manevi hayatta çok ileri gideceklerdi. Görüyorsun, bir de diğerleri var ki, bunlar kiliseye giderler, günah çıkarırlar, komünyon alırlar, her şeyi yaparlar, fakat Allah onların içinde kalması için yer bulamaz. Çünkü onlarda alçak gönüllülük yok, iyilik yok, halis tövbe yoktur. Günah çıkarıcı papaza sadece günahları ifşa etmek yetmez. İnsanın hizaya gelmesi için tövbe de gereklidir. Her ibadete başlayan kişi, önce Allah'a günahlarını ifşa etmekle başlamalıdır. Ancak, ağlayarak ve, «Ben böyleyim, ben şöyleyim, ben öyleyim» deyerek, sonra da aynı şeyleri yaparak değil. Bu, farkında olma değildir. Farkında olma olduğunda, biraz düzelme de olur.

İsraililerin ne sadelikle ibadet ettiklerini gördünüz mü? «Allah'ım uyan, niye uyuyorsun?»³ dediler. Sonra da Allah, «Sarhoşluktan ayılmış gibi uyandı ve cezalandırdı»⁴. Ne sadelik, ne alçak gönüllülükle ve de nasıl bir medenî cesaretle dediler: «Allah'ım, biz şimdi milletlere ne diyeceğiz? Bizi Kızıl Deniz'den kurtardın, şimdi çöllerde ölmek veya da başka milletler bizi bıçaktan mı geçirsinler? Rezil olmayalım»⁵. Biz de herhangi bir söz söylemeyelim, «Allah'ım neden uyuyorsun ve görmüyor musun?», işte o zaman bize tokat atacaktır. Küstahlıktır. Onlar, alçak gönüllülük ve sadelikle söylediler. Allah'a, «Bunları niçin böyle yaptın?» diyerek sorumluluk vermiyorlardı. Ancak onlar diyorlardı ki: «Bize çok daha büyük belâlar gerekiyordu. Fakat biz şimdi milletlere ne diyeceğiz?» Ve gördünüz mü? Allah'ı ikna ettiler. Anladınız mı? Hatayı tanıma-kabullenme olmuştu, tövbe ve sonra Allah müdahale edip «cezalandırdı». Eğer biz de bir sıkıntıda bulunup onu manen karşılamazsak, o vakit sosyetikler bizim için diyecekler: «Nerede sizin ibadetiniz? İbadet ettiğinizi söylüyorsunuz, fakat ne yapıyorsunuz?». Rezil oluyoruz.

Tövbe, kötülüğün yok olmasında yardımcı oluyor

Allah'tan, insanlar için pişmanlık dilerken, suç işleyenlerin içine kendimizi de koymamız gerek. Ta ki sonra demeyelim: «Günahkâr olan insanlara

³ Mezmurlar, 43,24.

⁴ Bak, Mezmurlar, 77,65-66.

⁵ Bak, Çıkış, 32,12, İkinci, 9,28 ve Mezmurlar, 78,10.

yardım et». Üç Çocuklar esarete doğdular. Fakat, «Bizim ne suçumuz var?» demediler. Ve dediler: «Haklı olarak başımıza bu belâ geldi. Daha fazla belâyâ uğramamız lâzımdı». Babil esaretinden önce, ilâhî kanunları çiğnemiş, sanki bunlar da günaha ortak gibi konuşuyorlardı. Oysa onlar katılmamışlardı, çünkü zaten daha doğmuş değillerdi. Fırının içerisinde buldukları anda yaptıkları dua beni ne kadar da duygulandırıyor. Şöyle ki: «Allah'ım, bizi haklı olarak cezalandırıyorsun. Çünkü biz günah işledik. Ancak, sadece İbrahim'in hatırı için, bizi bırakma, sen onu seviyorsun, çünkü o günah işlemedi». Günahkâr olanların içine kendilerini de koyuyor ve inanıyorlardı. Onun için de fırın serinliğe dönüştü. Oysa, fırını görmeğe giden bir putperesti alevler aldı yaktı⁶.

Bir insan, eğer böyle işlemezse, sürekli kendini mazur göstermeğe kalkışır. «Benim günah işlememi şeytan istedi». Veya da «Adem'de suç, Havva'da suç, kabahat bende değil». Günün birinde, teologun biri bana dedi: «Havva'nın yüzünden bizim burada bu kadar çile çekmemizin anlamı ne?». «Mübarek adam dedim kendisine. Senin kurtulman için, bu seni rahatsız mı ediyor?». Zavallı Adem veya zavallı Havva'nın ne suçu var? Bir hata yaptılar ve kaç asır Cehennemde kaldılar. Oysa, İsa Mesih gelip bizi kurtardı. «Yetmiş yedi kere de günah işleseniz ve tövbe etseniz, ben sizi affederim!»⁷, dedi. Binlerce kere günah işliyoruz ve İsa Mesih bizi affediyor – yeter ki biz halis bir tövbe edelim – ve sonra da “Adem ile Havva suçludur” mu diyelim? Ve göresiniz ki, Havva adını koymuyorlar. Havva adını bir baciya koyalım, eğer Havva adını koymak zor bir şey ise, o vakit hiç olmazsa, Zoi adını koyalım. O çok da haksızlığa uğramış biridir! O, bizim annemizdir. Bütün insanların annesi. Ve adını bile duymak istemiyoruz. Aslında, şeytana lâneti Allah vermiştir. «Yılan da uslu ydu»⁸. Şeytan, insanı aldatmak için yılanın içine girdi. Ve görüyorsun ki herkes Havva'ya çatıyor. O bizi uçuruma sürükledi. Oysa, eğer bu suçu işleme işi olmasaydı, biz Cennette ne güzel olacaktık. İsa Mesih bize, «Siz madem ki bir kere hata işlediniz, şu kadar asır ervah alemine gideceksiniz», demesine rağmen, işte o zaman birileri bir şey deseydi ya!... Ne kadar da nankör insanlar!

Her neyse, tövbe büyük bir meseledir. İnsan, bir tövbeyle, Allah'ın kararını değiştirebileceğini anlamamışızdır. İnsanda böyle bir güç oluşu küçük bir şey değildir. Kötülük mü yaptın? Allah sana bir tokatçık atıyor. «Tövbe!» diyorsun, duruyor ve sana nimet veriyor. Yani yaramaz bir çocuk kendine çeki düzen verir, tövbe eder ve vicdanında da sıkıntı çekerse, o vakit babası onu okşar ve teselli eder. İsraililer, Allah'ın emirlerinden uzaklaştıkları için, yetmiş beş sene esarete yaşadılar. Sonunda da pişmanlık gösterdiklerinde, kral Kiros çıkagelir. Kurbanlar için kutsal şeyleri kirletmiş olan İsrail oğullarından daha iyi olduğunu insan söyleyebilir. Allah onun aklını değiştirdi ve onu Gökyüzünün Allah'ına inanmasını sağladı. Böylece, İsrailileri hür bıraktı. Onlara para verdi. Tapınakları için kereste verdi. Kudüs'ün surlarını yaptırdı.

⁶ Bak, Daniil, 3-11, Prosevihi Azoriu ke İmnos ton Triyon Pedon.

⁷ Bak, Matheos, 18,22.

⁸ Bak, Tekvin, 3,1.

Öyle bir iyilik ve öyle bir alçak gönüllülük gösterdi ki, böylesini, bir bakıma, İsraililer bile göstermemişlerdi⁹. Bütün bunlar da, halk tövbe ettiği ve değiştiği için. ¹⁰Kötülüğün yok olması için, tövbe ne kadar da yardımcı oluyor!

Makkaveoslu'ların tüm kitaplarını okuyunuz. Onlar çok kuvvetlidirler. Kral ne çeşit emir vermiştir? İsrailileri filler çiğnesin diye! Diğerleri gidip, töreni hazırladılar, beş yüz tane fili kızdırmak için onlara kuvvetli şarap ve günlük içirdiler, törenin başlaması için kralın gelmesini bekliyorlardı. Fakat kral, verdiği emri unutmuştu. Kral daha gelmediği için, fillerin sorumlu başkanı, krala haber vermeğe gitti. «Kralım, diyor kendisine, seni bekliyoruz. Her şeyimiz hazır. Filler, İsraililer ve davetliler sizi bekliyorlar». «Böyle şey yapmanızı kim söyledi? », diyor kendisine. Sesler, tehditler... Bu bir kere değil de üç kere¹¹. Kralın kendi verdiği emri unutması küçük bir şey miydi? Sadece bu değil de, İsraililere karşı olan bütün tavrını değiştirmişti. Bütün esas oradadır: İnsanların tövbe etmesinde.

— Rahibim, çeşitli devletler tarafından kurulan barış dernekleri, dünyada barışın sağlanmasında yardımcı oluyorlar mı?

— Derneğine bağlı. Bazıları da vardır ki iyi niyetle çekiliyorlar. Ancak bunlar toplandıklarında, ne büyücüler, ne ateşperestler, ne Protestanlar, bir sürü, - ucunu bulamazsın - barışı dünyaya getirmeleri için, nasıl yardım etsinler? Allah beni affetsin. Bunlar şeytanın yolluklarıdır. Günahkâr kooperatifle barış olur mu? İnsanlar Allah ile barışmadıkları zaman, barış nasıl gelebilir? İnsan, sadece, Allah ile barıştığı zaman iç barış da gelir dış barış da. Ancak, insanın Allah ile barışabilmesi için, bilincinde olması, tövbe etmesi, Allah'ın emirlerine göre yaşamını sürdürmesi lâzımdır. İşte o vakit, içine Allah'ın lütfu ve barışı gelir. Böylece de, barış için etrafına da yardımcı olabilir.

⁹ Bak, B' Esdr. 1,1.

¹⁰ Bak, B' Esdr. 8,88-92.

¹¹ Bak, Γ' Mak. 5,1-35.